

Mag je Jezus afbeelden?

Tijdens Pasen en de weken daarvoor kun je op allerlei manieren kennis maken met de verhalen over het lijden en sterven van Jezus. Ik moest het vroeger thuis, op school en in de kerk doen met de verwoording van dit verhaal, maar inmiddels zijn de mogelijkheden om jezelf over dit alles een beeld te vormen er te over. We hebben tegenwoordig ruimschoots de beschikking over kinderbijbels met prachtige plaatjes; er zijn Jezusfilms en films waarin Jezus uitgebeeld wordt; er worden theaterstukken uitgespeeld over Pasen; we hebben natuurlijk ook nog de Mattheüs Passion en vergelijkbare muziekstukken waarin klanken en beelden ons willen helpen om het lijden en sterven van Jezus vooral niet te vergeten. Als dit alles niet voldoende voor je is om geraakt te worden door dit verhaal, kun je ook nog afreizen naar Jeruzalem om de Via Dolorosa te bewandelen, desgewenst met een kruis op je rug. Jezus kan niet alleen afgebeeld, maar zelfs ook uitgebeeld worden. Wat een mogelijkheden voor verbeelding! Maar zijn we er met z'n allen ook geloviger op geworden?

Tijdens een bijbelverhaal wat ik vertelde over de lijdenstijd vroeg een van mijn leerlingen me of je Jezus nou wel of niet mag afbeelden. Bij ons op school wordt het afbeelden van Jezus nog steeds afgeraden. Zo was het destijds bij mij thuis ook. We hadden alleen maar kinderbijbels waarin geen plaatjes van Jezus stonden. Ik weet dat er nog steeds kerken en gezinnen zijn waar dit zo is. Ik kon die vraag dus wel plaatsen.

'Mag je Jezus afbeelden?' Mag-vragen zijn vragen die op een 'ja' of een 'nee' aansturen. Bij beide antwoorden is het gevolg dat er blijkbaar een partij is die het 'goed' doet en een partij die het 'fout' doet. Ik ben mezelf er door de jaren heen steeds meer van bewust geworden dat onze manier van zien niet altijd de manier is waarop de Heere de dingen ziet. Mezelf realiserend dat de vorige zin de suggestie kan opwekken dat ook ik al aardig door de tijdgeest van 'maak je eigen waarheid' ingepalmd ben, haast ik mezelf om erbij te zeggen dat ik er in principe geen moeite mee heb als een antwoord 'ja' of 'nee' moet zijn. De Bijbel geeft ons op tal van plaatsen duidelijke opdrachten over wat wel of niet naar Gods wil is. Als christenen geen kleur meer durven te bekennen over zaken waarover de Bijbel duidelijk een mening geeft, lopen we uiteindelijk steeds verder mee in de patronen van deze wereld en verdwijnt het heldere getuigenis van Gods koninkrijk.

'Meester, mag je Jezus afbeelden?'... Ik heb tegen mijn leerlingen gezegd dat ik dit een belangrijke vraag vond en dat ik er op terug zou komen nadat ik er wat dingen over had opgezocht. Zo gezegd zo gedaan. Ik heb wat bijbelteksten opgezocht die mijns inziens hier iets over te melden hadden en heb er wat tijd voor vrij gemaakt om erover in gesprek te gaan. Hieronder een kort verslag van de dingen die ter sprake kwamen en de bijbelse gegevens waar zo'n vraag als deze licht op werpt.

Ik zal beginnen bij de conclusie. Ik geef geen antwoord op de vraag of wij Jezus wel of niet mogen afbeelden. Een betere vraag is wat mij betreft deze: Waarom zouden we Jezus nog moeten afbeelden? Anders gezegd: Waarom heb je nog plaatjes van Jezus nodig om in Hem te kunnen geloven?

Ik ben begonnen met te vragen wat de leerlingen er zelf van dachten. Niemand was van mening dat het niet mocht of dat het fout was. Wel werden er opmerkingen gemaakt als: 'Het mag, maar het moet wel eerbiedig zijn.' 'Het mag, maar dan alleen aan de achterkant.' 'Het mag, maar waarom zou je het eigenlijk doen, want je weet toch niet hoe Jezus eruit zag.' 'Het mag, want als je iets ziet, dat kun je het beter geloven.'

Ik was vroeger op die leeftijd veel stilliger: 'Nee het mag niet, want er staat in de Tien Geboden dat je geen gesneden beeld mag maken van dingen in de hemel.' In Exodus 20:4 vinden we dit gebod inderdaad. Ik vraag mezelf nu echter af hoe sterkt dit argument op zichzelf is. Het lijkt mij dat we voor het begrijpen van dit tweede gebod niet alleen vers 4, maar ook vers 5 nodig hebben. Het lijkt te gaan over een verbod op het afbeelden van aardse als hemelse wezens of andere geschapen zaken met als doel om het te vereren. De Heere God verdraagt namelijk geen aanbidding van andere voorwerpen of wezens naast zich. Ik denk dat het tweede gebod ook wel reden geeft om te stellen dat we God of Jezus niet mogen afbeelden om te vereren. De bijbelse gelovigen hebben altijd een God gediend en tot een God gebeden die zich in de hemel bevond. Ook Jezus liet zien dat hij de Vader in de hemel diende. En zelf liet Hij zich niet vereren door mensen.

Het afbeelden of uitbeelden van Jezus gebeurt doorgaans niet om hem te vereren, maar om de zaken wat aanschouwelijker voor te stellen. Het verbeelden van Jezus gebeurt - zoals een leerling

in mijn klas heel scherp opmerkte - ook als je een verhaal over Jezus hoort. In gedachten zie je het voor je hoe Hij daar liep...alsof je er zelf bij was. De mogelijkheid om te kunnen verbeelden is een scheppingsgegeven; iets waarvan we mogen genieten. Verbeelden op zich is niet fout. De vraag is alleen hoe ver je er in moet gaan.

Voor de meeste christenen is dit overigens geen vraag. Jezus was immers een mens, zo redeneren velen. In de tijd dat Hij op aarde was hebben heel veel mensen Hem gezien en zelfs aangeraakt. Waarom zouden we hem dan niet mogen uitbeelden? Dat doen we toch ook met andere klassieke grootheden. En van hen weten we toch ook niet altijd hoe ze eruit zagen...

Mijns inziens komen we iets verder met ons vraagstuk als we onszelf afvragen waarom Jezus na ruim 33 jaar weer naar de hemel terug ging. Daar moet een goede reden voor zijn, want menselijkerwijs bezien zou het ongetwijfeld veel meer gelovigen hebben opgeleverd als Jezus op aarde gebleven was. Jezus legde de verantwoordelijkheid voor het verspreiden van het getuigenis in eerste instantie bij 12 mensen, die weliswaar tot Zijn meest trouwe volgelingen behoorden, maar toch ook gewoon mensen van vlees en bloed bleven, met alle gevolgen van dien. De kerkgeschiedenis is geen onverdeeld succesverhaal geworden, maar was en is soms zelfs nu nog steeds voor mensen een reden om juist níét in Jezus te geloven. Wat hebben de volgelingen van Jezus er met regelmaat een potje van gemaakt. Maar waarom ging Jezus - dit vooraf wetende - dan toch naar de hemel?

Een van de belangrijkste redenen hiervoor vinden we in Joh.16:7. Als Jezus niet weg zou gaan, zou de Trooster (de Heilige Geest) niet komen. Met Jezus' hemelvaart wordt er dus een periode afgesloten en wordt de weg gebaad voor een volgende 'fase' in Gods plan.

Jezus raakte voor onze menselijke ogen buiten beeld, maar (als het goed is...) niet voor onze geloofsogen. Jezus bleef niet langer de God-met-ons (Jes.7:14), maar Hij keerde terug in de aanwezigheid van Zijn hemelse Vader om verheerlijkt te worden (Hand.3:13) en de hoogste plaats in te nemen (Fil.2:5-11). Van daaruit heeft Hij nog steeds de regie in handen en overbrugt Hij de tijd tot de definitieve ondergang van Zijn vijanden (Hand.2:35; Hebr.10:13).

De gekruisigde Jezus werd 'Heere en Christus' (Hand.2:36). Hij werd het Hoofd van Zijn gemeente, die Zijn lichaam is (Ef.1:22-23; Kol.1:18). Met die nieuwe realiteit mogen wij nog steeds iedere dag leven. Hij is ons leven en wij zijn met Hem verborgen in God (Kol.3:3). Kent u Hem al (zo)?

De Heere vond het niet nodig dat de apostelen een plaatje van Hem konden laten zien als ze van Hem getuigden. De mondelinge - of schriftelijke - overdracht van het woord (Logos, levend woord) was voldoende (1Joh.1:3) om mensen tot wedergeboorte en nieuw leven te wekken (1Petr.1:23).

Paulus zegt in 2Kor.5:16-17 'dat wie in Christus is, een nieuw schepsel is'. Wij moeten elkaar als medegelovigen niet meer zien als 'oude schepselen', maar op een nieuwe manier, zoals we dat ook bij Christus doen. En 'als we Christus naar het vlees gekend hebben, dan kennen we Hem nu niet meer naar het vlees'. We kunnen rustig aannemen dat de apostelen het geen probleem vonden 'dat ze geen foto van Jezus op zak hadden' om de echtheid van hun getuigenis mee te onderstrepen. Het Woord was en is nog steeds genoeg om mensen te overtuigen van wie Jezus Christus is (Rom.10:17).

Het is dus best merkwaardig dat we in onze tijd weer in toenemende mate gewend en in sommige gevallen zelfs gehecht zijn geraakt aan afbeeldingen of uitbeeldingen van Jezus. Hoe moeten we dit duiden? Toch niet als het zoveelste bewijs van de aardse gerichtheid die zo kenmerkend is voor het westerse christendom... Ik ben bang van wel en wil daarom nog maar eens een streep zetten onder wat staat in Kol.3:1-2. Gezien de tekenen van de tijd is het de hoogste tijd om de realiteit onder ogen te zien en onszelf te realiseren wie wij dienen en - wat iets meer zij - verwachten: niet meer het kleine kindje in de kribbe of de barmhartige man van Nazareth, maar Jezus Christus de Heere, die klaar staat om geopenbaard te worden als Koning (Matth.24:30). Laten we niet achter de feiten aanlopen, maar de zaken zien zoals de Heere ze ziet en ook ons laat zien - in Zijn Woord.

Kunnen plaatjes van Jezus ons helpen om beter te geloven? Ik denk dat we hierop geen duidelijker antwoord kunnen krijgen dan wat we vinden in Joh.20:29 en Hebr.11:1. Het is bekend dat beeldmateriaal van Jezus een belangrijke rol kan vervullen in landen waar de Bijbel schaars is en dat de Heere dergelijke verbeeldingen kan gebruiken om mensen naar het Woord van Christus en de Christus van het Woord te leiden. Wij kunnen hier (nog) in vrijheid Gods Woord lezen en bestuderen. Maar doen we dat ook? Laat Gods Woord alsjeblieft voor je zijn waarvoor het bedoeld is: een lamp voor je voet en een licht op je pad (Ps.119:105).

'Mag je Jezus afbeelden?' 'Alles wat niet uit het geloof is, dat is zonde' (Rom.14:23). Als je er geen rust over hebt, moet je het zeker niet doen. Maar waarom zou je ook?